

Personalități din toate timpurile ca argumente pro lectură

Rezumat:

Vera OSOIANU

Argumentând importanța lecturii, autorul apelează la experiențele conducătorilor corporațiilor mari de succes, oamenilor de cultură, autorități care au înfruntat uitarea istoriei. Este specificat rolul bibliotecii drept un actor important pe scena promovării lecturii. Considerând lectura un fundament pentru cunoaștere și dezvoltare, pentru existența conștientă a persoanei, autorul încurajează factorii interesați pentru consolidarea eforturilor de dezvoltare a competenței de cultura lecturii, de promovare a lecturii.

Cuvinte-cheie:

lectură, cultura lecturii, competența lecturii.

Despre lectură, considerată una dintre cele mai vechi aptitudini umane, și despre „efectul iluminant” al lecturii s-a scris suficient de mult, de-a lungul anilor, dar, mai ales, în ultimele decenii. Numeroase studii realizate de renumite universități din întreaga lume demonstrează marile beneficii ale lecturii. Studiile arată că lectura, respectiv alfabetizarea reprezintă fundamentul bunăstării emoționale și fizice, creșterii intelectuale și securității economice. Mai mult, lectura și, în special, citirea cu

voce tare îmbunătățește abilitățile de ascultare, influențează dezvoltarea vocabularului, înțelegerea temelor și structura textelor, care influențează viitorul succes al copiilor.

De ce sunt atât de importante competențele de lectură? Pentru că lectura deschide uși spre experiențe, educație, cunoaștere, carieră, imaginație, creativitate... și încă multe alte uși importanța cărora este aflată abia după ce ușa este deschisă. „Dacă nu citești la timp, înțelegi prea târziu!” – această constatare, care servește ca motto pentru mai multe activități, vehiculată frecvent în presă, reliefează un mare adevăr. Lucrările care nu sunt citite la vârsta potrivită nu vor mai fi citite niciodată, iar lipsa acestor lecturi va șubrezi fundamentul cunoașterii. Este adevărat că în universul lecturilor este cale de întoarcere, uneori prin copii, alteori prin nepoți, poate chiar strănepoți... și totuși. Viața fără lectură înseamnă viață fără de viață – cam așa putem spune despre o competență absolut indispensabilă omului cult.

Deosebit de important este rolul lecturii în organizarea unui mod sănătos de viață. Potrivit UNESCO, un copil născut de o mamă care știe să citească are cu 50% mai multe șanse să supraviețuiască după vârsta de 5 ani decât unul a cărui mamă este analfabetă. Conștientizarea acestui lucru este deosebit de importantă pentru că, deși în rândul tinerilor nivelul educației femeilor a crescut rapid în ultimii ani, totuși, din cinci tineri care nu știu să scrie și să citească, trei sunt femei.

Studiile demonstrează și importanța competențelor de lectură în combaterea sărăciei. 750 de milioane de adulți din întreaga lume, dintre care două treimi sunt femei, nu posedă abilitățile de bază de lectură și scris, aceasta în timp ce în societatea modernă puține sunt carierele în care te poți afirma fără a ști să citești. World Literacy Foundation consideră că, dacă toți copiii care provin din țări sărace ar termina școala știind să scrie și să citească, 171 de milioane de oameni ar putea scăpa de sărăcie. Potrivit aceleiași surse, persoanele care nu știu să scrie și să citească câștigă cu 30-42% mai puțin decât cele instruite.

Lectura este un factor esențial în atingerea succesului. 88% dintre bogații lumii citesc cel puțin o jumătate de oră în zi. În medie, un conducător

al unei corporații mari sau o persoană de succes citește peste 60 de cărți pe an. Printre aceștia: Oprah Winfrey, Bill Gates, Warren Buffett, Mark Zuckerberg etc. De menționat aici și faptul că giganții companiilor specializate în tehnologii informaționale întotdeauna au știut să dozeze timpul în care propriii copii au voie să folosească tot felul de gadgeturi și să echilibreze timpul dedicat lecturii.

Drumul spre cunoaștere și dezvoltare trece prin lectură și cu cât mai greu este bagajul de cunoștințe adunat în rezultatul lecturii, cu atât mai largi sunt orizonturile pe care o persoană le poate cuprinde. Prin lectură se transmite memoria colectivă a omenirii, de aici și marea apreciere de care cartea și lectura s-au bucurat încă de la începuturi. Probabil nu există alte lucruri sau fenomene care să fi fost mai elogiate decât cartea și puține sunt marile personalități care să nu se fi pătruns de marile valori ascunse printre pagini și să nu fi trimis mesajul acestei prețuiri către urmași.

De cele mai multe ori, atunci când vrem să fundamentăm o teză despre importanța lecturii apelăm la autorități care au înfruntat uitarea istoriei. Nume consacrate, cercetători de vocație, autorități trecute și prezente, mari personalități ale lumii, care au cunoscut pe cont personal bucuria și importanța lecturii, care s-au format și au cucerit culmi nebănuite și nesperate prin lectură, care au cunoscut cele mai mari înălțimi ale succesului datorită actului lecturii au lăsat moștenire urmașilor îndemnul spre lectură. Gânduri nemuritoare despre rolul lecturii și al cunoașterii în devenirea lor au lăsat Seneca, Einstein, Confucius, Goethe, Borges și foarte mulți alții.

Îl putem invoca în acest context pe Seneca cu afirmația „Literatura se face prin cultură, iar cultura prin lectură”, ajungând la George Luis Borges, care afirma că „o carte te trimite la alte cărți și toate împreună formează baza trainică a culturii noastre”. Nu putem trece pe lângă Mihai Eminescu cu îndemnul „Citește. Numai citind mereu, creierul tău va deveni un laborator nesfârșit de idei și imagini”. Tot în acest sens și îndemnul spre lectură al mai apropiaților de timpurile noastre – Tudor Chirilă, un idol al adolescenților: „Scopul vostru trebuie să fie cunoașterea. Cu cât veți ști mai multe, cu atât veți fi mai înalți. Orice carte citită, orice lecție învățată se vor

așeza sub voi și vă vor ridica deasupra celorlalți. Veți domina cu mintea. Nu e nimic mai frumos decât asta”, la fel, și cercetătorul de generație net-istă, Dorian Furtună: „Faceți sport și citiți cărți, iată rețeta simplă pentru oricine dorește să fie în armonie cu sine”.

J.K. Rowling, care prin Harry Potter și alte personaje a incitat și continuă să incite imaginația unui număr enorm de cititori-fani, îndeamnă, și ea, fără o adresă concretă de vârstă: „Citește oricât de mult poți. Nimic nu te va ajuta atât de mult ca lectura”.

Confucius vedea lectura ca o evadare din mrejele ignoranței: „Oricât de ocupat ai fi, trebuie să găsești timp ca să citești. Altfel vei capitula în fața ignoranței.” Această idee apare și la Joan Bauer, care scria: „Bunica întotdeauna spunea că Dumnezeu a făcut bibliotecile pentru ca oamenii să nu aibă nicio scuză de a fi stupizi”.

Scott Corbett și George R.R. Martin considerau că lectura te ajută să trăiești mai multe vieți. „Adesea mi-e milă de oamenii care nu citesc. Ei nu știu că pierd șansa de a trăi o viață în plus”, scria Scott Corbett. Și în același sens, George R.R. Martin menționa: „Un cititor trăiește o mie de vieți până moare. Un om care nu citește trăiește o singură viață”.

Ce înseamnă lectura pentru cercetare? Doar două exemple absolut convingătoare. Pentru a scrie cele trei lucrări în mare vogă în ultimii ani: „Sapiens: scurtă istorie a omenirii”, „Homo Deus: scurtă istorie a viitorului” și „21 de lecții pentru secolul XXI”, Yuval Noah Harari a studiat peste 700 de izvoare. Bibliografia de la finalul cărții „Homo aggressivus” a cercetătorului Dorian Furtună numără 1360 de izvoare. De atâta documentare au avut nevoie doi cercetători pentru a pune pe masa cititorului niște lucrări de excepție. Cât de mult învață cititorul din aceste sinteze bazate pe cunoaștere? Enorm! După lectura cărților te alegi cu o ală viziune asupra lucrurilor, asupra trecutului și asupra viitorului, cu un alt orizont. Lucrările citate sunt izvoare adânci de cunoștințe, benefice în egală măsură și autorului, și cititorului – Dorian Furtună consideră că „...este bine când ceea ce ai acumulat și ai asimilat pentru tine împărtășești și altora. Așa devii un izvor de cunoștințe”.

Orice creație de prestigiu, de orice gen, are în spate o documentare serioasă. Craig Mazin, creatorul miniserialului „Cernobâl”, în zilele de glorie ale acestuia, publica pe pagina sa de Twitter o listă de cărți și filme din care s-a documentat pentru producerea celui mai de succes serial din istorie, potrivit ratingului IMDb. Lista include 12 cărți dintre cele mai renumite la această temă și 7 filme documentare. Lista cărților include și renumita „Voices from Chernobyl” a Svetlanei Alexievich, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură. Svetlana Alexievich a intervievat mai mult de 500 de martori oculari, pompieri, lichidatori ai consecințelor, politicieni, fizicieni și cetățeni simpli, timp de 10 ani. „Este o lectură esențială și sfâșietoare”, scria despre aceasta Craig Mazin.

Pentru devenirea unui scriitor/cercetător, lecturile au o importanță mai mare decât creațiile proprii. Oare cât de mult trebuie să citească scriitorii/cercetătorii ca să poată genera conținuturi de aleasă valoare și creații nemuritoare? J.L. Borges, cel mai pătit dintre cititori, mărturisea: „Să se laude alții cu paginile pe care le-au scris; eu mă mândresc cu cele pe care le-am citit”.

Interesant este motivul fericirii asociat cu lectura. De amintit aici îndemnrurile și constatările lăsate de:

- Michel Tournier: „Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți”;
- Jorge Luis Borges: „Lectura e o formă a fericirii, dar nu poți obliga pe nimeni să fie fericit”;
- Fernando Savater: „Lectura este o formă a fericirii. Ultima la care vom renunța!”;
- Marcel Proust: „Probabil că nu există zile mai fericite din copilărie ca acelea petrecute citind o carte extraordinară”;
- John Lubbock: „Oricine va avea cheia de aur care deschide ușa tăcută a bibliotecilor va găsi în ele încurajare și mângâiere, odihnă și fericire”.

„Ferice de cei care au găsit în citirea cărților o bucurie a vieții!” exclamă Dorian Furtună în „Cugetările unui necunoscut”. Să aibă oare aceste gânduri la bază ideea că lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere,

dezvoltare, destindere și visare sau este ceva mai mult? Pentru o tratare mai serioasă a temei va trebui să apelăm la Stefan Bollmann, care, în lucrarea „De ce lectura ne face fericiți”, menționează că „fericirea lecturii coincide întru totul cu soluționarea incertitudinilor celor mai lumești, cum ar fi singurătatea esențială a omului, absența sensului existențial sau necesitatea niciodată satisfăcută de dragoste” (Tatiana Ciocoi).

O atenție deosebită a fost și este acordată lecturii copiilor. Foarte important este rolul familiei în dezvoltarea interesului și gustului pentru lectură al acestora. Mircea Cărtărescu scria: „Dacă un copil nu-și vede niciodată părinții citind, nici el n-o va face”. Copiii au nevoie de modele. Se consideră că dacă tata citește – citesc și copiii.

Pentru fiecare persoană lectura a însemnat sau înseamnă ceva aparte. Pentru Vladimir Beșleagă „lectura a fost o modalitate de a ieși din cadrul îngust al familiei, al comunității rurale și de a descoperi lumea cea mare”. Acest adevăr ar putea să-l confirme foarte multe persoane.

Pentru Horațiu Mălăele „lectura este fântâna înțelepciunii”. Pentru Dorian Furtună cartea și cititul este „o formă de zen a intelectului”.

Zoe Bușulenga consideră că „cititul îl face pe om om”, iar Bogdan Georgescu – că „dezvoltarea intelectului se face doar prin lectură...”.

Despre fenomenul lecturii, importanța lecturii, tehnicile și tipurile de lectură se discută mult în contextul extinderii Internetului și al modernizării tehnologiilor, de cele mai multe ori în contradictoriu. Unii cercetători înclină balanța în favoarea lecturii non-fiction, motivaționale, alții – în favoarea beletristicii ca izvor pentru alimentarea imaginației.

Ceea ce mulți numesc criză a lecturii alții numesc diversificarea formelor. Unii cunoscători ai domeniului afirmă că în prezent se citește chiar mai mult decât anterior. Poate mai puțină beletristică. Tehnologiile învață a scrie și a citi cu o viteză uimitoare. Piața americană, de exemplu, a cunoscut o creștere substanțială a cărților audio.

Cu toate acestea, potrivit Pew Research Center, cărțile tipărite rămân cel mai popular format pentru citire. În timp ce 67% dintre americani au citit o carte tipărită în ultimul an, doar 18% citesc cărți în format electronic. Cifre

aproape similare prezintă un studiu realizat în anul 2019 într-o școală din mun. Chișinău (101 elevi, aleși aleatoriu: 32 de elevi din clasele primare; 48 – din clasele gimnaziale, 21 – din clasele liceale): 84% dintre elevi preferă să citească în format tipărit.

De rând cu ceilalți actori, de pe scena cărții, biblioteca și bibliotecarul au un aport foarte important în promovarea cărților bune, care să trezească interesul și gustul pentru lectură. Menirea bibliotecarului este de a găsi cartea potrivită pentru cititorul potrivit. Într-un dialog dintre Valeriu Gherghel și Robert Șerban găsim constatarea că „un om normal ajunge să citească într-o viață 5.000 de cărți, maximum 6.000, asta dacă e longeviv”. Și aici apar în scenă liderii lecturii.

Despre importanța selecției cărților bune, cu adevărat valoroase, meditează Carl Sagan: „Dacă termin o carte pe săptămână, voi citi doar câteva mii de cărți în timpul vieții, adică aproximativ o zecime de procent din fondul celei mai mari biblioteci din lume. Important este să știi ce cărți să citești”.

Îndemnul lui Theofil Simenschi – „Nu citiți cărți bune, pentru că acelea foarte bune sunt atât de numeroase, încât nu vă va ajunge viața măcar pentru a le răsfoi” – este în aceeași măsură de potrivit pentru cititor, cât și pentru bibliotecar. Sau... poate în egală măsură pentru toți actorii antrenați în organizarea activităților de promovare a lecturii.

Deosebit de importantă este orientarea lecturii în rândurile copiilor. Nicolae Iorga considera următoarele: „Lectura joacă un rol important în viața copiilor, un rol mult mai mare decât în viața celor vârstnici. Cartea citită în copilărie rămâne prezentă în amintire aproape toată viața și influențează dezvoltarea ulterioară a copiilor. Din cărțile pe care le citesc, copiii își formează o anumită concepție asupra lumii, cărțile formează la ei anumite norme de conduită”. Aici ar fi de un enorm folos modele concrete de dezvoltare în lectură, despre care la noi se scrie foarte puțin sau aproape deloc.

Bibliotecarii ar trebui să zăbovească mai mult la această temă în preajma eseului „Lecturile” din „Cugetările unui necunoscut”, de Dorian Furtună. „...cărțile ușurele și citite zburdalnic vor trece precum apa prin nisip, fără a

fertiliza gândirea cu elemente prețioase și fără a cultiva o roadă intelectuală cu adevărat valoroasă”, concludă autorul în finalul eseului și este greu de găsit contraargumente serioase.

O analiză serioasă a documentelor internaționale și naționale tangențiale cu fenomenul lecturii demonstrează că există o bază solidă pe care pot fi construite relațiile viitoare între actorii de pe scena promovării lecturii. Cum vor reuși bibliotecarii să se afirme pe această scenă și să contribuie la reanimarea uneia dintre cele mai importante responsabilități ale bibliotecii – promovarea lecturii – și să-i dea „Cezarului ce-i al Cezarului” depinde de ei înșiși. De amintit aici și prezicerea lui Steve Coffman, care, în articolul (controversat la rândul său) „Declinul și căderea Imperiului Biblioteca”/ “The Decline and Fall of the Library Empire”, scria despre faptul că s-ar putea întâmpla ca viitorul bibliotecii să depindă de carte și anume de cartea tipărită. În acest context, poate fi invocată și o postare de pe Facebook a cercetătorului Dorian Furtună: „Faima de pe Facebook, Instagram și bloguri e atât de amăgitoare și efemeră. Odată cu evoluția formelor de comunicare, toată această informație de-o zi se va pierde în universul internetului aflat în expansiune. Mai rău, așa cum nu mai poți utiliza azi informația păstrată pe dischete, vor deveni odată inaccesibile sau de negăsit «viețile» noastre virtuale de pe bloguri și rețelele sociale. Paradoxal, în toată această expansivitate virtuală, cărțile rămân a fi obiecte durabile în timp. Nu sunt afectate nici de trenduri, nici de lipsa electricității, nici de mofturile noilor generații. «Viețile virtuale» – construcții cvasihipnotice, castele pe nisip...” (<https://www.facebook.com/dorian.furtuna?fref=nf&pnref=story>).

Lectura este recunoscută ca cea mai importantă modalitate pe care omul modern o are pentru a se educa, pentru a fi capabil să ia decizii. Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare, care include și eforturile decidenților politici și financiari. Neil Gaiman, cunoscutul scriitor britanic și apărător al bibliotecilor, căruia îi suntem datori cu „una dintre cele mai rafinate și

multidimensionale analize asupra semnificației cărților și a rolului lecturii în viața umană”, în prelegerea devenită articol de mare rezonanță „De ce viitorul nostru depinde de biblioteci, lectură și fantezie”, declară: „Noi avem obligația de a spune politicienilor noștri ce vrem, de a vota împotriva politicienilor din orice partid ar fi, care nu înțeleg valoarea lecturii în crearea de cetățeni valoroși, care nu vor să acționeze pentru a păstra și proteja cunoașterea și a încuraja educația. Nu este o problemă a partidelor politice. Este o problemă a umanității noastre comune”.

Organizatorii lecturii și responsabilii de acest proces trebuie să convingă cititorii reali și potențiali că, așa cum afirma Pasternac, „lectura este activitatea cea mai importantă a omului” și că „odată ce înveți să citești, vei fi pentru totdeauna liber”(Frederick Douglass).

Concluzionăm că „lectura e singura terapie de care au nevoie toți oamenii” și punctum.

Referințe bibliografice:

1. ALHARBI, Majed Abdulkareem. Reading Strategies, Learning Styles and Reading Comprehension: A Correlation Study. [citat 30.05.19]. Disponibil: <https://pdfs.semanticscholar.org/7a31/a8e16fd7da684729bfc86a8ce610c45773b1.pdf>.
2. BOOKSTER: În medie, un angajat din automotive citește 17 cărți și articole în fiecare an, cu patru mai mult decât media abonaților companiei. [citat 30.05.19]. Disponibil: <https://www.forbes.ro/books-ter-medie-un-angajat-din-automotive-citeste-17-carti-si-articole-fiecare-cu-patru-mai-mult-decat-media-abonatilor-companiei-135924>.
3. CĂRTĂRESCU, Mircea. „Dacă un copil nu-și vede niciodată părinții citind, nici el n-o va face”. [citat 30.05.19]. Disponibil: https://life.ro/mircea-cartarescu-daca-un-copil-nu-si-vede-niciodata-parintii-citind-nici-el-n-o-va-face/?fbclid=IwAR1WAZSbZalSqqZUK3qVPyqii-BOVTd7nL-NfGOa20-D__EGYUcBovD9QIDk.

4. CUM a evoluat cititul de-a lungul a 5000 de ani [online]. [citată 31.05.19]. Disponibil: <https://hyperliteratura.ro/cum-a-evoluat-cititul-de-a-lungul-a-5000-de-ani/?fbclid=IwAR2uJrSTnEwvjVclh0qDIeBsSVdIt4NLs-gXwjcT0h3CAAVBe60IJ7C9EsWM>.
5. HALETT, Rachel. Want to live longer? Read a book. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/want-to-live-longer-read-a-book>.
6. GONZALEZ, María Francisca. Oodi Helsinki Central Library. [Accesat 30.05.19]. Disponibil: <https://www.archdaily.com/907675/oodi-helsinki-central-library-ala-architects>.
7. PERRIN, Andrew. Nearly one-in-five Americans now listen to audio-books. [citată 30.05.19]. Disponibil: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/03/08/nearly-one-in-five-americans-now-listen-to-audio-books/?fbclid=IwAR0bXq6UNQNvBiwnliu-OXVqQ8bID0MD5xuW-FibnH0n5j1TZ2QU3FWYWDsY>.
8. RICHARDSON, Nicole. Guided Reading Strategies for Reading Comprehension. [citată 30.05.19]. Disponibil: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1019&context=education_ETD_masters.
9. RISTEA, Ioana. Ce spun scriitorii despre importanța lecturii. [citată 30.05.19]. Disponibil: <http://www.cartedelaora5.ro/ce-spun-scriitorii-despre-importanta-lecturii/>.